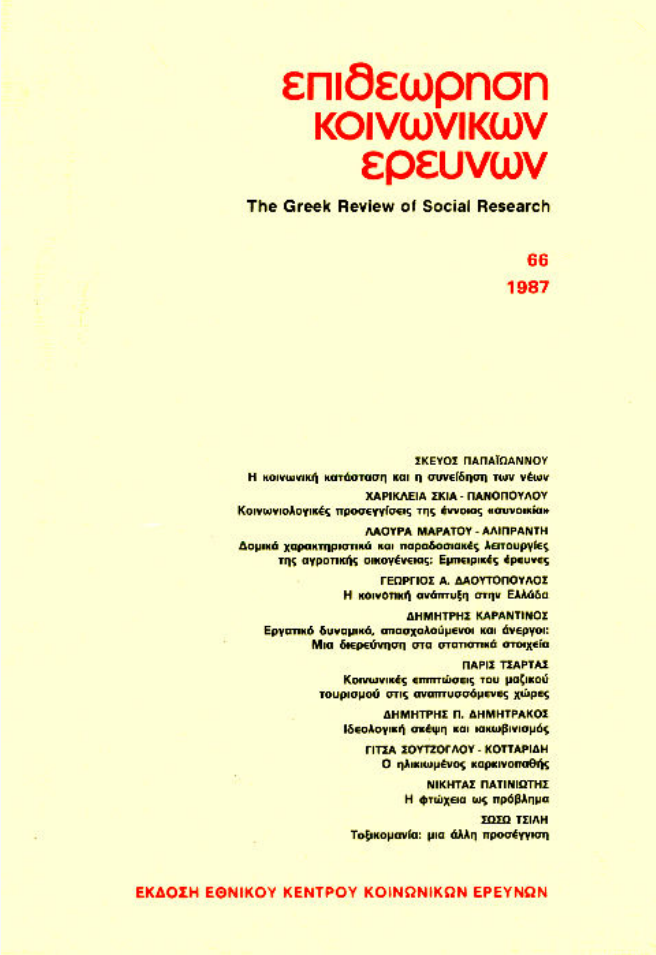
ePublishing

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
EKT
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

The Greek Review of Social Research

Vol 66 (1987)

66

Γιώργος Σταμάτης (επιμέλεια): Δοκίμια οικονομικής θεωρίας και οικονομικής πολιτικής

Θέμις Μίνογλου

doi: 10.12681/grsr.664

Copyright © 1987, Θέμις Μίνογλου

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0.

To cite this article:

Μίνογλου Θ. (1987). Γιώργος Σταμάτης (επιμέλεια): Δοκίμια οικονομικής θεωρίας και οικονομικής πολιτικής. *The Greek Review of Social Research*, *66*, 240–244. https://doi.org/10.12681/grsr.664

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 28/03/2024 21:20:35

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ (επιμέλεια): *Δοκίμια οικονομικής θεωρίας και οικονομικής πολιτικής*
εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1986, σ. 323

Τα δοκίμια οικονομικής θεωρίας και οικονομικής πολιτικής, που κυκλοφόρησαν από τις εκδόσεις Παπαζήση, είναι μια συλλογική δουλειά οικονομολόγων που θέλησαν να τιμήσουν με τον τόμο αυτόν το έργο και τη μνήμη του καθηγητή Σάκη Καράγιωργα.

Η έκδοση του βιβλίου αυτού είναι η πρώτη και η μόνη μέχρι σήμερα –δύο χρόνια μετά το θάνατό του– έμπρακτη απότιση τιμής στον πανεπιστημιακό δάσκαλο Σάκη Καράγιωργα από το χώρο στον οποίο συγκέντρωσε τις προσπάθειές του και ανάλωσε τις δυνάμεις του για τη μετάδοση της οικονομικής εκείνης γνώσης που ηθελημένα κρατήθηκε έξω από τις πανεπιστημιακές σχολές για πολλά χρόνια στον τόπο μας.

Τα άρθρα που περιλαμβάνονται στον τόμο αυτό πραγματεύονται θέματα που απασχόλησαν την αριστερή οικονομική σκέψη και έγιναν αντικείμενα έντονων επιστημονικών διενέξεων. Θεματολογικά η ύλη μπορεί να χωριστεί σε τρεις ενότητες· δύο ενότητες που αναφέρονται στην οικονομική θεωρία και μία που αναφέρεται σε προβλήματα οικονομικής πολιτικής.

Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει τρία άρθρα των Γ. Σταμάτη, Φ. Δημάκη, Γ. Σταμάτη και Σ. Βασιλάκη, που συνιστούν κριτική ορισμένων σημαντικών θέσεων της νεορικαρντιανής θεωρίας.

Το άρθρο των Γ. Σταμάτη, Φ. Δημάκη «Το πρότυπο εμπόρευμα του Piero Sraffa και το αμετάβλητο μέτρο τιμών και αξιών του David Ricardo» συμβάλλει σημαντικά στη συζήτηση του προβλήματος αυτού της ρικαρντιανής θεωρίας, που ανακινήθηκε από τον Sraffa με το γνωστό έργο του *Η παραγωγή εμπορευμάτων μέσω εμπορευμάτων*.

Στο άρθρο αυτό εξετάζεται το ζήτημα της ύπαρξης ενός εμπορεύματος, το οποίο αν χρησιμοποιηθεί ως τυπικό εμπόρευμα –αν δηλαδή το χρησιμοποιήσουμε ως μέτρο των τιμών αφού θέσουμε την τιμή του ίση με μία σταθερά– οδηγεί σε γραμμική σχέση μεταξύ του ονομαστικού ωρομισθίου και του ποσοστού κέρδους. Αποδεικνύεται ότι ένα εμπόρευμα υπάρχει και είναι το τυπικό εμπόρευμα του Miyao. Οι συγγραφείς καταλήγουν σε περαιτέρω ενδιαφέροντα συμπεράσματα σχετικά με το ζήτημα αυτό. Το μέτρο των τιμών του Sraffa, δηλαδή το πρότυπο εμπόρευμα (Standard commodity), αποτελεί μια ειδική περίπτωση του τυπικού εμπορεύματος του Miyao, και άρα δεν είναι, όπως ισχυρίζεται ο Sraffa, το μοναδικό μέτρο των τιμών που συνεπάγεται γραμμικότητα της σχέσης μεταξύ ονομαστικού ωρομισθίου και ποσοστού κέρδους.

Στη συνέχεια διερευνάται η ορθότητα της άποψης του Sraffa και των οπαδών του ότι η Standard commodity αποτελεί ένα, τουλάχιστον ως προς την κατανομή του εισοδήματος, αμετάβλητο μέτρο των τιμών και ότι, συνεπώς, με την επινόησή της ο Sraffa έλυσε ένα μέρος του ρικαρντιανού προβλήματος της εύρεσης ενός απόλυτου μέτρου των τιμών, δηλαδή ενός μέτρου αμετάβλητου τόσο ως προς την κατανομή του εισοδήματος όσο και ως προς τη χρησιμοποιούμενη τεχνική παραγωγής. Το συμπέρασμα είναι ότι στην ανάλυση του Sraffa δεν δύναται να λεχθεί αν ένα ορισμένο μέτρο των τιμών είναι ή δεν είναι αμετάβλητο ως προς την τεχνική παραγωγής, και αυτό διότι στον Sraffa η τεχνική δεν μεταβάλλεται και άρα η θεωρία του δεν παρέχει τη δυνατότητα διερεύνησης αυτού

του ζητήματος. Ομοίως, το πρότυπο εμπόρευμα μπορεί να είναι ή να μην είναι ένα μέτρο αμετάβλητο ως προς την κατανομή του εισοδήματος όσο είναι ή δεν είναι ένα ως προς την κατανομή αμετάβλητο μέτρο οποιοδήποτε άλλο εμπόρευμα, του οποίου η τιμή έχει εξωγενώς οριστεί, όπως και η τιμή του πρότυπου εμπορεύματος, ίση με μία σταθερά.

Τέλος, επισημαίνεται το γεγονός ότι η αναζήτηση ενός αμετάβλητου μέτρου των τιμών από τον Sraffa οφείλεται σε παρερμηνεία από μέρους του του πραγματικού αντικειμένου του προβληματισμού του Ricardo, ο οποίος οδηγήθηκε εκεί στην προσπάθειά του να κατανοήσει τη σχέση που συνδέει τις αξίες με τις τιμές, να κατανοήσει δηλαδή τον τρόπο που η ουσία της αξίας των εμπορευμάτων, η εργασία, μεταμορφώνεται στην ουσία των τιμών των εμπορευμάτων, στο χρήμα.

Συγγενής με τα παραπάνω –κυρίως στο τελευταίο μέρος– είναι η θεματική του άρθρου του Γ. Σταμάτη «Ο προσδιορισμός των τιμών σε γραμμικά συστήματα παραγωγής», κατά το ότι προεκτείνει την προηγούμενη προβληματική του μέτρου των τιμών και εξετάζει την ύπαρξη ενός «ουδέτερου» μέτρου των τιμών. Ο συγγραφέας προσδιορίζει τις τιμές σε ένα σύστημα παραγωγής που έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

1. Είναι γραμμικό.
2. Είναι παραγωγικό, παράγει δηλαδή ένα θετικό καθαρό προϊόν.
3. Παράγει βασικά εμπορεύματα, δηλαδή κάθε εμπόρευμα χρησιμοποιείται άμεσα ή έμμεσα στην παραγωγή τη δική του και όλων των άλλων εμπορευμάτων.
4. Κάθε διαδικασία παραγωγής παράγει ένα μόνο εμπόρευμα, διαφορετικό από αυτά που παράγουν οι υπόλοιπες διαδικασίες, με συνέπεια ο αριθμός των διαδικασιών παραγωγής να ισούται με τον αριθμό των παραγόμενων από το σύστημα εμπορευμάτων.
5. Το χρησιμοποιούμενο κεφάλαιο αναλώνεται στη διάρκεια μιας περιόδου παραγωγής.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα μέρη του άρθρου όπου αποσαφηνίζεται τι είναι παραγωγική τεχνική και τι είναι παραγωγικό σύστημα αντιστοίχως.

Στη συνέχεια εξετάζεται η εξάρτηση των σχετικών τιμών των εμπορευμάτων και του ποσοστού κέρδους από το μέτρο που χρησιμοποιείται για τη μέτρηση των απόλυτων τιμών των εμπορευμάτων. Ο συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στην περίπτωση διασπώμενης μήτρας τεχνολογικών συντελεστών, στην περίπτωση δηλαδή που το σύστημα παράγει εμπορεύματα που δεν εισέρχονται άμεσα ή έμμεσα στην παραγωγή όλων των εμπορευμάτων, ενδέχεται οι σχετικές τιμές των εμπορευμάτων να είναι διαφορετικές από τις σχετικές τιμές που προκύπτουν αν, με δεδομένο ποσοστό κέρδους, αλλάζοντας το εμπόρευμα που χρησιμοποιούμε ως μέτρο αλλάξει το τυπικό υποσύστημα. Κι αυτό, διότι εκείνο που ουσιαστικά μετράμε με μέτρο το εκάστοτε τυπικό εμπόρευμα είναι οι απόλυτες τιμές, το ποσοστό κέρδους και το ονομαστικό ωρομίσθιο του υποσυστήματος που παράγει αυτό το τυπικό εμπόρευμα και όχι οι απόλυτες τιμές, το ποσοστό κέρδους και το ονομαστικό ωρομίσθιο του πραγματικού συστήματος, όπως επιδιώκουμε.

Το γεγονός ότι δεν υπάρχει μέτρο των τιμών που να είναι ουδέτερο, καθιστά αδύνατη την ιεράρχηση εναλλακτικών τεχνικών παραγωγής με κριτήριο τη μέγιστη απόδοσή τους (μέγιστο ποσοστό κέρδους για δεδομένο ωρομίσθιο ή αντιστρόφως), διότι η απόδοση των τεχνικών παραγωγής εξαρτάται από την επιλογή του εμπορεύματος που χρησιμοποιούμε κάθε φορά ως μέτρο των τιμών, εξαρτάται δηλαδή από την τυποποίηση των τιμών.

Το συμπέρασμα αυτό αποτελεί μία αξιοπρόσεκτη καινοτομία διότι ανατρέπει τη βάση στην οποία στηρίζονται σημαντικά τμήματα της νεοκλασικής και της νεορικαρντιανής θεωρίας, αναιρεί δηλαδή τη δυνατότητα ιεράρχησης διαφόρων τεχνικών παραγωγής σύμφωνα με την απόδοσή τους και συνεπώς τη δυνατότητα επιλογής της πλέον επικερδούς μεταξύ αυτών.

Το τρίτο άρθρο αυτής της ενότητας, η οποία αφορά γραμμικά συστήματα παραγωγής, είναι αυτό του Σ. Βασιλάκη «Περί της θετικότητας των αξιών σε συστήματα παραγωγής σύνθετων εμπορευμάτων». Το άρθρο αυτό δίνει μια καταπληκτική απάντηση στο παράδοξο της ύπαρξης αρνητικών αξιών που απασχόλησε νεορικαρντιανούς και μαρξιστές οικονομολόγους.

Την ύπαρξη αρνητικών αξιών σε συστήματα παραγωγής σύνθετων εμπορευμάτων είχε διαπιστώσει έμμεσα ήδη ο Sraffa, δείχνοντας ότι στα συστήματα αυτά για ποσοστό κέρδους ίσο με μηδέν ενδέχεται οι τιμές να είναι αρνητικές και, επειδή οι τιμές αυτές είναι ως γνωστόν ανάλογες των αξιών, και οι αξίες να είναι αρνητικές. Πολύ αργότερα, ο Steedman αποδεικνύει με ένα αριθμητικό παράδειγμα τη δυνατότητα ύπαρξης αρνητικών αξιών. Ο Steedman αδυνατεί να ερμηνεύσει το παράδοξο αυτό αποτέλεσμα και το χρησιμοποιεί για να χαρακτηρίσει ως αντιφατική και περιττή τη μαρξική θεωρία της αξίας και της υπεραξίας.

Το εσφαλμένο συμπέρασμα του Steedman οφείλεται στη λανθασμένη υπόθεση ότι η αξία ενός εμπορεύματος είναι η ίδια, ανεξάρτητα από τη διαδικασία που χρησιμοποιείται για την παραγωγή του, ενώ σε τέτοια συστήματα εξ υποθέσεως κάθε διαδικασία παραγωγής χρησιμοποιεί διαφορετικές άμεσες και έμμεσες εισροές εργασίας και άρα συνεπάγεται διαφορετικές «ατομικές» αξίες εμπορευμάτων.

Το εκ διαμέτρου αντίθετο συμπέρασμα του Σ. Βασιλάκη εξάγεται όχι από μια ειδική περίπτωση, όπως αυτό του Steedman, αλλά από τη γενική περίπτωση, αποκαθιστώντας έτσι τελεσίδικα την ισχύ της μαρξικής θεωρίας.

Μια δεύτερη ενότητα αποτελούν τα άρθρα των Γιάννη Μηλιού και Σ. Δρόσου, Β. Χωραφά που αναφέρονται σε σημαντικά θέματα της μαρξιστικής ανάλυσης του καπιταλισμού και συγκεκριμένα στην ολοκλήρωση του καπιταλισμού και στον μαρξικό νόμο της πτωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους.

Το άρθρο του Γ. Μηλιού «Η διαμάχη για τον "παγκόσμιο καπιταλισμό" στις κλασικές θεωρίες του ιμπεριαλισμού» πραγματεύεται το πρόβλημα του τρόπου ύπαρξης του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος – πρόβλημα που οι διάφορες όψεις του απασχόλησαν όχι μόνο τους θεωρητικούς του καπιταλισμού γενικά, αλλά και τους θεωρητικούς της οικονομικής ανάπτυξης. Ανατρέχοντας στην πολιτική διαμάχη των Λένιν, Λούξεμπουργκ και Μπουχάριν για τον ιμπεριαλισμό, ο συγγραφέας βασίζεται στα θεωρητικά αποτελέσματά της για να υποστηρίξει την άποψη ότι η παγκοσμιότητα του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής οφείλεται σε ένα πλέγμα διακρατικών σχέσεων που διαμορφώνονται μέσα από την αλληλεξάρτηση και τη συνάρθρωση των διαφόρων εθνικών κοινωνικοοικονομικών δομών. Ο καπιταλισμός κυριαρχεί κατ' αρχάς σε εθνικό επίπεδο και διεθνοποιείται μέσα από τη διαπλοκή των επιμέρους εθνικών κοινωνικών σχηματισμών που χαρακτηρίζονται καπιταλιστικοί, και δεν υπάρχει, όπως συνήθως υπονοείται, εξαρχής ως παγκόσμιο σύστημα με ενοποιημένη ταξική δομή.

Οι Σάκης Δρόσος και Βαγγέλης Χωραφάς στο άρθρο τους «Ο νόμος της πτωτικής τάσης του γενικού ποσοστού κέρδους στον Κ. Μαρξ» αναπτύσσουν την καίρια θέση που κατέχει στη μαρξική οικονομική ανάλυση ο νόμος της πτωτικής τάσης του γενικού ποσοστού κέρδους. Η κεντρική θέση τους είναι ότι ο Μαρξ αναπτύσσει τις θεωρητικές προϋποθέσεις της πτωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους σε διάφορα κείμενά του (στα *Grundrisse*, στις *Θεωρίες για την υπεραξία*, στον πρώτο τόμο του *Κεφαλαίου* και στα *Αποτελέσματα της άμεσης διαδικασίας παραγωγής*) ήδη πριν εκθέσει τον ίδιο το νόμο της πτωτικής τάσης του γενικού ποσοστού κέρδους στον τρίτο τόμο του *Κεφαλαίου*. Οι συγγραφείς αναπτύσσουν τη σημασία των «ειδικά καπιταλιστικών μεθόδων παραγωγής» για την κατανόηση της κύριας προϋπόθεσης της πτωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους, δηλαδή της αυξητικής τάσης της οργανικής σύνθεσης του κεφαλαίου. Τέλος, προσδιορίζουν σε ποια βαθμίδα αφαίρεσης της μαρξικής ανάλυσης της καπιταλιστικής διαδικασίας παραγωγής αντιστοιχεί η μαρξική παρουσίαση του νόμου της πτωτικής τάσης του γενικού ποσοστού κέρδους.

Τα αξιόλογα αποτελέσματα των συγγραφέων είναι ήδη γνωστά από πρωτογενείς βασικές εργασίες άλλων ερευνητών.

Μια τρίτη, τέλος, ενότητα αποτελούν τα άρθρα των Γ. Μαγουλά, Θ. Παρασκευόπουλου και Γ. Βαβούρα, που αναφέρονται σε θέματα οικονομικής πολιτικής.

Το άρθρο του Γιώργου Μαγουλά «Προβλήματα της (θεωρίας της) οικονομικής πολιτικής σήμερα» αναφέρεται στις αδυναμίες της οικονομικής πολιτικής οι οποίες σχετίζονται τόσο με τους θεωρητικούς περιορισμούς όσο και με τις εσωτερικές αντιφάσεις των κεϋνσιανών προτάσεων για οικονομική

πολιτική. Οι αδυναμίες αυτές, καθώς και η αυξημένη πολυπλοκότητα των σύγχρονων οικονομικών φαινομένων, καθιστούν δύσκολη πλέον την εφαρμογή της κεϋνσιανής «σφαιρικής αντικυκλικής πολιτικής». Τέτοια σύνθετα προβλήματα που δεν μπορούν να επιλυθούν από τα παραδοσιακά θεωρητικά σχήματα οικονομικής πολιτικής είναι αυτά που προκαλούν η κατάτμηση της αγοράς εργασίας, η χρήση νέων τεχνολογιών και η ρύπανση του περιβάλλοντος. Μετά τη διαπίστωση των αδυναμιών αυτών της οικονομικής πολιτικής, ο συγγραφέας επισημαίνει την αναγκαιότητα ενός νέου θεωρητικού «παραδείγματος» οικονομικής πολιτικής, το οποίο να χρησιμοποιεί ad hoc επιλεγμένα σύνολα εργαλείων οικονομικής πολιτικής, αποτελεσματικά και σε μικροοικονομικό επίπεδο — αναγνωρίζοντας πάντα τις αδυναμίες που ενέχει η έλλειψη ενιαίας θεωρητικής βάση αυτού του «παραδείγματος».

Το άρθρο του Θ. Παρασκευόπουλου «Δημόσιος δανεισμός, δημόσιες δαπάνες και συγκυριακή οικονομική πολιτική» πραγματεύεται κριτικά την αποτελεσματικότητα της κρατικής παρέμβασης, μέσω δημόσιων δαπανών που χρηματοδοτούνται διά δανεισμού, στις λειτουργίες της οικονομίας, στο πλαίσιο της κεϋνσιανικής και της μονεταριστικής σχολής.

Το κύριο σημείο κριτικής στην κεϋνσιανική σχολή εντοπίζεται στην υπόθεση ότι οι συγκυριακές διακυμάνσεις της παραγωγής και της απασχόλησης οφείλονται σε ελλιπή ζήτηση. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι η κεϋνσιανική αντικυκλική πολιτική συσχετίζει τη δαπάνη του κράτους με τη συνολική ζήτηση και τη συνολική ζήτηση με την απασχόληση, παραβλέποντας το θεμελιακό στοιχείο της καπιταλιστικής διαδικασίας αναπαραγωγής του κεφαλαίου, παραβλέποντας δηλαδή ότι η παραγωγή δεν αποσκοπεί στην ικανοποίηση της ζήτησης αλλά στην επίτευξη κέρδους. Έτσι η τόνωση της ζήτησης μέσω αύξησης των δημόσιων δαπανών ενδέχεται να οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγής αλλά όχι κατ' ανάγκην. Οι καπιταλιστές παραγωγοί επιλέγουν μεταξύ εναλλακτικών τρόπων αντιμετώπισης της αυξημένης ζήτησης (αύξηση παραγωγής, αύξηση τιμών, αύξηση εισαγωγών) αυτόν που αξιοποιεί καλύτερα το κεφάλαιό τους.

Η χαμηλή ζήτηση είναι ένα από τα αίτια της οικονομικής κάμψης. Η εσφαλμένη άποψη της κεϋνσιανής θεωρίας ότι η μείωση της παραγωγής και της απασχόλησης, επειδή οφείλεται αποκλειστικά και μόνον σε ανεπάρκεια της ζήτησης, μπορεί να θεραπευθεί με μια αντίστοιχη συνεχή αύξηση των δημόσιων δαπανών, συνεπάγεται, στην περίπτωση που η συρρίκνωση της παραγωγής εκδηλώνεται μεν σε μείωση της ζήτησης αλλά οφείλεται σε άλλα αίτια, μόνον αύξηση του δημόσιου χρέους.

Η κριτική του συγγραφέα στη μονεταριστική σχολή εντοπίζεται σε δύο σημεία στα οποία οι θεωρητικοί του μονεταρισμού στηρίζουν την επιχειρηματολογία τους για να απορρίψουν την κρατική παρέμβαση με τη μορφή του δημόσιου δανεισμού. Το πρώτο συνίσταται στο ότι η τέτοιας μορφής κρατική παρέμβαση προκαλεί πληθωριστικές πιέσεις λόγω της αύξησης του κόστους παραγωγής, την οποία συνεπάγονται τα υψηλότερα επιτόκια που πρέπει να πληρώσουν οι ιδιώτες όταν αγταγωνίζονται το κράτος ως δανειολήπτη, και το δεύτερο, που οφείλεται στους ίδιους λόγους, στο ότι έτσι εκτοπίζονται από την αγορά δανείων επίδοξοι επενδυτές που η δανειοληπτική τους ικανότητα περιορίζεται έναντι αυτής του κράτους λόγω υψηλού επιτοκίου. Τα επιχειρήματα αυτά δεν ευσταθούν στο βαθμό που το όριο της συνολικής πίστωσης για την οικονομία καθορίζεται από την πολιτική της Κεντρικής Τράπεζας, η οποία με τη σειρά της υπαγορεύεται από την οικονομική συγκυρία.

Οι αδυναμίες της εμπειρικής εφαρμογής τόσο της κεϋνσιανής όσο και της μονεταριστικής θεωρίας αποδίδονται από τον συγγραφέα στο ότι και οι δύο θεωρίες θεωρούν το κράτος ως παράγοντα με αυτόνομη βούληση και λειτουργία που παρεμβαίνει εξωγενώς στη διαδικασία παραγωγής.

Τέλος, στη βάση της μαρξικής ανάλυσης για τις αναπαραγωγικές και μη αναπαραγωγικές αξίες χρήσης, διερευνάται ο ρόλος του κράτους στη διαδικασία αναπαραγωγής του κεφαλαίου και διαπιστώνονται οι περιορισμένες και αντιφατικές δυνατότητες μιας αντικυκλικής πολιτικής δημόσιων δαπανών. Η αντίφαση έγκειται στο ότι ενώ το κράτος αναλαμβάνει σε ολοένα μεγαλύτερο βαθμό τη διασφάλιση των προϋποθέσεων της αναπα-

ραγωγής του κεφαλαίου, αυτό οδηγεί σε συνεχή διεύρυνση του δημόσιου τομέα, με συνέπεια τη μεταβολή ενός αυξανόμενου μέρους της εργασίας σε μη παραγωγική εργασία και αντίστοιχο περιορισμό του πεδίου δραστηριότητας του κεφαλαίου.

Το άρθρο του Γ. Βαβούρα «Η μέθοδος αξιολόγησης επενδύσεων των χρονικά τυποποιημένων αποκλίσεων από τους στόχους» πραγματεύεται το ζήτημα της ανάλυσης των επενδυτικών προγραμμάτων του δημόσιου τομέα με γνώμονα τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις τους. Στη βάση αυτή αναλύει κριτικά τις χρησιμοποιούμενες εναλλακτικές μεθόδους αξιολόγησης των επενδύσεων που αναλαμβάνει ο δημόσιος τομέας, οι οποίες βασίζονται σε ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, και αποδεικνύει την ανεπάρκειά τους: οι μέθοδοι αξιολόγησης των επενδύσεων που χρησιμοποιούνται στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας δεν ενδείκνυνται για την εφαρμογή τους σε επενδυτικά προγράμματα του δημόσιου τομέα διότι παραγνωρίζουν την κοινωνικοοικονομική διάσταση των αποτελεσμάτων τους, διάσταση που πρέπει να παίζει πρωτεύοντα ρόλο σε τέτοιες αποφάσεις. Για την επίλυση αυτού του προβλήματος, ο συγγραφέας προτείνει μια νέα μέθοδο αξιολόγησης των επενδύσεων του δημόσιου τομέα, απαλλαγμένη από το παραπάνω μειονέκτημα.

Σύμφωνα με αυτήν, τα εναλλακτικά προγράμματα τυποποιούνται ως προς τον χρονικό τους ορίζοντα ώστε να είναι συγκρίσιμα. Μεταξύ αυτών επιλέγεται τελικώς εκείνο, οι αριθμητικές τιμές των επιτεύξεων του οποίου εμφανίζουν τη μικρότερη απόκλιση από τις προκαθορισμένες αριθμητικές τιμές των επιδιωκόμενων στόχων. Η μέθοδος που ανταπύσσει ο Γ. Βαβούρας παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα σε σύγκριση με τη γνωστή μέθοδο Α. Παπανδρέου - Κ. Zohar.

Στην Ελλάδα λείπουν τα εναύσματα τόσο για παρέμβαση στα θέματα που απασχολούν την οικονομική σκέψη σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και για την ανάπτυξη μιας αυτόχθονης επιστημονικής προβληματικής. Τα *Δοκίμια οικονομικής θεωρίας και οικονομικής πολιτικής* —γραμμένα από ικανότατους και πολύ καλά πληροφορημένους οικονομολόγους— αναφέρονται σε προχωρημένα προβλήματα της νεορικαρντιανής, μαρξικής και κεϋνσιανής θεωρίας και συμβάλλουν στην εξοικείωση της ευρύτερης επιστημονικής κοινότητας με αυτά τα θέματα. Συνιστούμε την ανάγνωσή τους σε όλους όσοι ενδιαφέρονται για τις εξελίξεις της μοντέρνας οικονομικής σκέψης.

ΘΕΜΙΣ ΜΙΝΟΓΛΟΥ